

Inhoud

Van de voorzitter.....	130
Van de redactie.....	130
Reut	131
Stuivertje wisselen.....	132
De kleine karekiet in Oud Naarden	134
Een onvoltooide idylle.....	138
Vogelherkenningscursus volwassenen (16+)	139
Vogelcursus voor beginners	140
Je hebt van die dagen (1).....	142
Vogels en golfen.....	144
Purperzwaluwen en zwaluwflats	145
Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep	148
Mutaties ledenbestand	148
Ontvangen literatuur.....	149
Gronddepots als broedplaats voor oeverzwaluwen	149
De favoriete vogelplek van Rien Rense	155
Strip.....	156

Van de voorzitter

Nu het broedseizoen voorbij is en de inventarisaties zijn afgerond beginnen weer nieuwe activiteiten. De werkgroep Weidevogelbescherming Westelijk Eemgebied heeft als een van de eersten al een verslag uitgebracht over de resultaten in 2012. Die vielen niet tegen. Elders in De Korhaan staat hier meer over. U kunt dit ook op onze website vinden, samen met andere actuele informatie, bijvoorbeeld over de verrassende broedresultaten in de reservaten in de Eempolders.

Nu de zomer voorbij is, zijn er ook weer excursies, lezingen en contactavonden. Ik nodig u van harte uit om daarbij aanwezig te zijn. De nieuwe leden wil ik attenderen op de cursus, die begin oktober start en een prima gelegenheid biedt om kennis te maken met de vereniging en met wat ons allen bezig houdt: de in het wild levende vogels.

De komende maanden zullen we de begroting en plannen voor 2013 opstellen. Die kunnen dan in de najaarsvergadering worden vastgesteld. We hopen ook dat er dan weer nieuwe projectvoorstellen zijn ingediend voor het Dineke Sluijters Vogelfonds. De afhandeling van het legaat voor het fonds is nu bijna gereed. Het is een ingewikkeld proces,

maar we verwachten binnenkort de afronding. Na een lange voorbereidingsperiode komt er waarschijnlijk een gezamenlijke ruimte voor de natuurorganisaties in het Gooi. Het Goois Natuurreservaat heeft bij de natuurbrug een ruimte voor verenigingsactiviteiten: de infoschuur. Deze ruimte wordt al enkele jaren gebruikt door o.a. onze vogelherkenningscursus. Zoals het er nu naar uitziet, zullen we er volgend jaar ook de lezingen en contactavonden kunnen houden.

De locatie en ruimte is ook geschikt voor andere activiteiten zoals vertrekpunt voor publieksexcursies, voorlichting en tentoonstellingen. Er komt ook ruimte voor de archieven.

Doordat de ruimte ook gebruikt zal worden door de andere natuurorganisaties in het Gooi wordt het een gezamenlijk natuurcentrum. Daar is jaren naar uitgekeken. Er moet nog het nodige geregeld worden voor de verhuur en voor het gezamenlijk gebruik; er komt nog een kleine verbouwing en het bestuur moet, net als de andere natuurorganisaties, nog een eindbesluit nemen. Als alles volgens planning gaat, wordt het nog dit jaar geregeld. De komende maanden is er weer genoeg te doen en te genieten.

Rien Rense

Van de redactie

Voor u ligt een echt 'zomernummer'; het heeft maar 28 pagina's. U bent de afgelopen tijd dikkere Korhanen gewend. Toch is het, ook met minder kopij, nog een gevarieerd nummer geworden. Naast de bijdrage van Sytze Poelstra over een nestelende buidelmees bevat het een artikel van Jan Mooij, over de meerkoet in de Eempolders. Verder maakt u kennis met een echtpaar dat nog maar pas is begonnen met 'vogelen'. Met enthousiasme vertellen zij over de vogelherkenningscursus en wat ze daar geleerd hebben. Misschien zijn er onder de lezers ook enkelen die de cursus nog niet gevolgd hebben. Op pagina 139 leest u hoe u zich daarvoor op kunt geven.

Ook treft u weer een bijdrage aan van Carel de Vink die ons graag deelgenoot maakt van zijn bijzondere en vaak ook verrassende waarnemingen. Ik lees ze altijd met plezier.

De redactie wenst u komende herfst een goed vogelseizoen!

Hillie Hepp

Reut

Wie in de Dikke van Dale -het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal- op zoek gaat naar het woord reut krijgt als verklaring dat dit een troep of boel is. Hiermee wordt bedoeld op een niet nader gedefinieerd aantal van iets. In de tijd dat er op de telpost Corversbos bij Hilversum vogeltrektellingen werden gehouden, schalde de kreet 'reut' regelmatig over de daar liggende akkers. Het was Fred, die hiermee de aanwezige tellers op scherp zette en ze attent maakte op naderende groepen vogels. Die werden op soort gebracht en zo nauwkeurig mogelijk geteld. Dat was ook noodzakelijk, want het doel van de tellingen was om jaarlijks een beeld te krijgen van de vogeltrek. Met lijsten waarop staat aangegeven dat er een reut aalscholvers vloog, kom je dan niet ver. Reut was een woord dat de pallieters aansprak, degenen die naar de telpost kwamen om te genieten van de trek en het uiteenlopende gedrag van de soorten. Daar is niets mis mee; het is heerlijk om te doen, daardoor te ontspannen en zonder verplichting om iets te moeten vastleggen. Iedereen smult nu eenmaal op zijn eigen wijze van wat geboden wordt.

Degenen die ooit mee zijn geweest naar het befaamde Falsterbo in Zweden en daar op de punt bij Nabben hebben gestaan, zullen ongetwijfeld onder de indruk zijn geraakt van de 'reuten' vogels die daar dagelijks massaal over en langs kwamen vliegen. Golf na golf, vinken, sijzen, kwikstaarten, holenduiven, te veel om op te noemen en niet te tellen. Toch stond daar ieder jaar afgezonderd van de meute vogelaars, onverstoort met een sigaartje in zijn mond, de bij vaste bezoekers bekende Gunnar Roos in zijn eentje te tellen. Een Sisyphus arbeid! De resultaten van zijn pogingen om de massa's op soort te brengen en te kwantificeren legde hij vast in rapporten en publiceerde ze in Zweedse vogelbladen. Toen hij op hoge leeftijd stopte, kwam daar een telploeg voor in de plaats, waardoor de getelde aantallen ongetwijfeld wat meer in de buurt kwamen van wat er over vloog.

Memorabel is ook een nacht met reuten steltlopers in de Franse Pyreneeën. Daar waren wij uitgenodigd om 's avonds te komen eten in

een berghut van de trektellers van de Col Orgambideska. Na genoten te hebben van de discussies over het tellen van vogels, een goed met vlees, aardappels en kool gevulde soep en wijn, liepen wij onder een met sterren bezaaide

nachtelijke hemel terug naar onze tenten in het dal. Boven ons klonk lange tijd het 'hie-die-die' van oeverlopers die door de pas trokken. Het moeten er zeer veel zijn geweest. Gedenkwaardig zijn ook de bijna niet te tellen groepen schreeuwarenden boven het Bos van Belgrado bij Istanbul, de slaaptrek van kraanvogels of dichterbij huis de slierten spreuwen boven de slaappleats in de rietvelden van het Voorland van de Stichtse Brug.

Zo zijn er nog talloze voorbeelden met groepsvormen, geluiden, vleugelslagfrequentie en gedrag. Zulke vogels moet je eigenlijk niet willen gaan tellen, maar gewoon blijven pallieteren. Opslaan in het geheugen en de fijne momenten een waargenomen reut weer kunnen oproepen is toch mooi?

Tellen kan, maar waarom zou je het doen? Voor hen die de stap naar pluizer willen zetten en graag weten om welke aantallen het gaat organiseert de Vogelwerkgroep eens in de zoveel tijd een cursus om te leren hoe het tellen van vogels in zijn werk gaat. Die cursus zou je na deze column 'Van reut naar aantal' kunnen noemen. Op speelse wijze wordt hier met bruine en witte bonen, spijkers, schroefjes en een powerpointpresentatie het schatten en tellen geoefend. Tijdens enkele excursies wordt dit in de praktijk gebracht. Wanneer cursisten zich daarna geroepen voelen om deel te nemen aan tellingen leveren zij een bijdrage aan het beschermen van vogels.

Penlijster

Stuivertje wisselen

De overgang van zomer naar herfst: terwijl de aantallen zomersoorten verminderen, kijk ik alweer uit naar de eerste keep. De vroegste zag ik een paar jaar terug op 23 september. Terwijl ik een luidruchtige kleine mantelmeeuw volgde met mijn blik was daar opeens een roepend overvliegende keep. Die kleine mantelmeeuwen ruilen trouwens rond half oktober met de grote mantelmeeuw. Al zie ik die niet vaak boven de bebouwde kom, waar vanaf half maart volop kleine mantels rondvliegen. De eerste grote zag ik datzelfde jaar pas op 1 november bij de Huizerpier. Daar zat dit jaar de hele zomer een bijna volwassen vogel.

Zo heeft eigenlijk ieder seizoen zijn eigen fenologie: de eerste en de laatste... Ieder jaar weer anders.

Carel de Vink

Volgens 'de boeken' zingt de nachtegaal niet meer na de maand juni. Mijn laatste hoorde ik op 21 augustus 1994. Gewone zang, zoals je die in mei ook overdag kunt horen. Tot wanneer zingt de kleine karekiet? Waarom hoor ik de heggenmus in sommige jaren geregeld zingen van begin september tot ver na de jaarwisseling, terwijl ik in andere jaren tot half januari moet wachten? Het zijn vragen die rijzen als je de moeite neemt om bij te houden welke verschuivingen er per seizoen optreden en dat jaar na jaar.

Van de gierzwaluw noteer ik al 22 jaar het aantalverloop vanaf half juli. Het geeft geen strakke informatie, meer een globale indruk. Aantallen in vakantiegebied noteer ik in kleur. Ook als ik gewoon in het Gooi verblijf, spelen er allerlei zaken mee. Bleef ik thuis of ging ik naar mijn werk? Bezocht ik geschikte foeraergebieden? Was er sprake van uitvliegende mieren? Hoe was het weer?

Toch zie ik terug dat de grote trekpiek jaarlijks licht varieert. Met de grootste aantallen tussen 22 en 28 juli. Heel soms tot in augustus. De terugval begint gewoonlijk al voor 1 augustus, soms heel abrupt. Er zijn jaren bij dat ik mijn laatste gierzwaluw al in de eerste helft van die maand noteerde¹. Opvallend is, dat ik in 1986

¹ Trektelposten elders geven vaak nog leuke aantallen in de periode dat gierzwaluwen boven het Gooi spaarzaam worden. Een voorbeeld van nog forse presentie in augustus was een aantal van 2620 exemplaren, geteld boven het centrum van Bussum, Het Spiegel en Brediuskwartier op 01-08-2007. In 1990 telde ik er in augustus slechts 16; de laatste (van dat jaar!) op 4 aug.!

na 5 gierzwaluwen op 8 augustus opeens weer verrast werd door 5 stuks op 26 september, met vervolgens tweemaal 2 exemplaren op 29 en 30 september, foeragerend in de late schemering².

Minder grillig verloopt het vertrek van boeren- en huiszwaluw. Hun vertrek loopt vrijwel parallel met dat van de boomvalk. Ergens in de laatste week van september of de eerste helft van oktober nemen die afscheid met geleidelijk dalende aantallen. De huiszwaluw is gewoonlijk eerder weg dan het 'boertje'. Terwijl hun aantallen minder worden, noteer ik niet zelden de eerste waarneembare trek van soorten, zoals graspieper, vink en zanglijster. Met een beetje geluk ook de eerste keep, sijs, kramsvogel en koperwiek. Hun aankomst (zeg maar: herfstfenologie) kan enorm variëren. Soms wordt deze nog vertroebeld door overzomerende exemplaren. Drie van deze vier soorten broeden in klein aantal in ons land. Niet direct in onze omgeving, maar behalve van de koperwiek en keep, heb ik van de andere genoemde soorten wel juli- of augustusdata kunnen noteren.

Vroeger, voor het 'tijdperk-grauwe-gans', waren ook alle ganzensoorten fenologisch te volgen: de eerste kolgans van het najaar, de eerste brandgans... Nu deze soorten steeds meer in ons land overzomereren en broeden, heeft het weinig zin hun aankomstdata bij te

²Noot van de redactie. Dit zullen doortrekkers zijn geweest. Eind september worden op de punt bij Falsterbo (Zweden) jaarlijks eind september nog overvliegende exemplaren gesignaleerd.

houden. Maar de kleine rietgans en toendrarietgans houden mij iedere herfst weer in spanning over hun aankomstdatum! Tegen de tijd dat die komen, zijn vrijwel alle zomersoorten vertrokken. Tjiftjaffen, zwartkoppen en zwarte roodstaarten treuzelen het langst en blijven in kleine aantallen de winter trotseren.

Evenals het heel aardig is om te letten op het aantalverloop van (gier)zwaluwen en zomerzangertjes, is het ook interessant om te letten op de opbouw van aantallen binnenstromende wintergasten. Tussen mijn eerste keep, begin oktober, en de tweede zit vaak een gat van een paar weken. De grotere groepen arriveren vaak pas halverwege november. Bij koperwiek en kramsvogel wil dat heel soms ook het geval zijn. Maar vaker is na de eerste van deze winterlijsters het hek van de dam. Dan zie je er dezelfde oktoberweek al tientallen of zelfs honderden!

De sijs is in dat opzicht echt grillig. Ik heb aantekeningen van een eenzame sijs in november, waarna de eerstvolgende zich pas in februari aan mij wilde vertonen. In een ander jaar streek begin oktober een groep van 70 neer in een berk tegenover mijn huis. Een uur later volgde een groep van ongeveer 40. De verdere herfst en winter zag ik er niet meer dan 20. Tot vanaf 20 maart deze soort dagelijks op een pindanetje in mijn tuin verscheen: 3 tot wel 15. De laatste op 23 april.

Helaas heb ik niet al mijn oude aantekeningen

bewaard; over de bonte kraaien bij het Naarderbos in aanleg en de Hilversumse Ondermeent. Van de (kleine/grote) barsijs vind ik nog wat aantekeningen over uitschieters en zomerdata. Gemiste gegevens over trouwe wintersoorten van toen en nu. Hun patronen waren, meen ik mij te herinneren, even onvoorspelbaar als die van invasiesoorten, zoals notenkraker en pestvogel.

Tenslotte nog even terug naar de vertrekkende soorten; veel van hen weten ongemerkt te verdwijnen. Braamsluiper en tuinfluiter blijken uit ringvangsten nog veel talrijker in de nazomer dan ik uit mijn notities kan opmaken. Zonder hun zang vallen deze grauwtjes niet op in het struikgewas. Dat neemt niet weg, dat ik zoveel mogelijk probeer om jaarlijks een laatste datum bij te houden. Dat zegt vaak evenveel van mijn excursiepatroon als van hun presentie... waarneming.nl doet naar mijn idee tekort aan het verhaal van de 'komende en gaande man m/v'. Mijn eerste (lees: vroegste) kramsvogel staat op 1 januari. De laatste op 29 december. In werkelijkheid zijn dat: 30 augustus en 9 mei. Misschien dat de beheerders van die site daar nog eens wat aan gaan doen. Tot die tijd is het maar goed dat ik wat gegevens opsla in mijn systeem. Al voldoet genoemde site voor zomersoorten prima: mijn laatste fitis zag ik in 1989 inderdaad op 18 oktober. Op een dag dat de eerste koperwieken het Gooi hadden herontdekt.

De kleine karekiet in Oud Naarden

Landgoed Oud Naarden is een van de meest veelzijdige natuurgebieden van het Gooi met zowel hoge oude beuken als jongere naaldbomen, maar ook open terrein. De scheidslijn tussen het Gooimeer en het hoge land wordt gevormd door een steil aflopend talud van een stuwwal, met aan de onderkant een overgang van wilgenbosjes en elzen naar de rietvelden. Het rietareaal is het belangrijkste biotoop voor de kleine karekiet. De netten van het Vogelringstation Het Gooi worden wekelijks hierin en nabij deze rietvelden opgezet; de resultaten van het ringonderzoek bij de kleine karekiet vormen de basis van dit verhaal.

Rudy Schippers

Kleine karekieten behoren tot de meest talrijke vogels van Nederland. In tegenstelling tot veel andere soorten die in Afrika overwinteren, is de populatie in ons land vanaf 1990 ongeveer stabiel gebleven. In Europa zijn ze met uitzondering van het hoge noorden vrijwel overal te vinden en vooral in rietlanden. Hun broedgebied strekt zich uit tot aan Kazachstan en het noorden van Afrika.

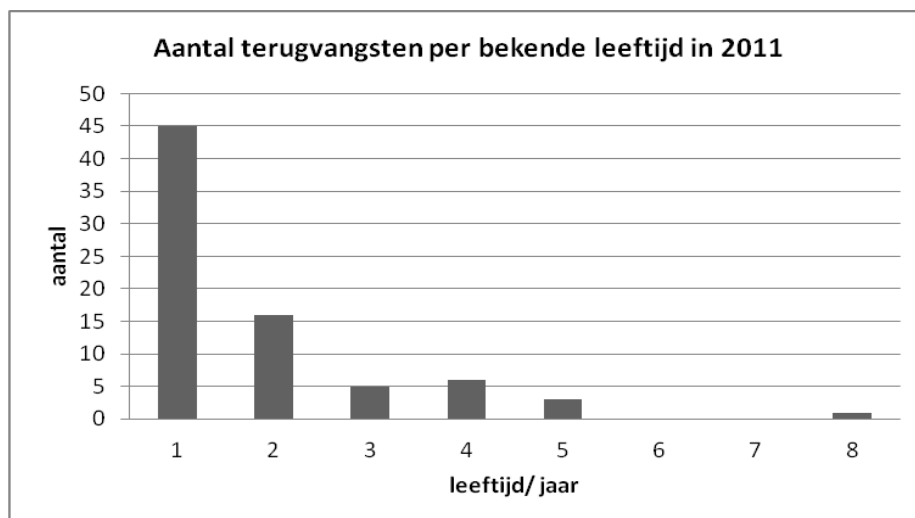
Kleine karekieten zien er allemaal vrijwel hetzelfde uit, egaal bruin met maar weinig kleurvariatie en dat geldt ook voor de mannetjes en vrouwtjes. Alleen jonge vogels zijn herkenbaar door hun meer warmbruine kleur ten opzichte van de grijsbruine ouders. Wanneer de vogels geslachtsrijp zijn, is het mogelijk om de sekse te bepalen aan de hand van de vorm van de cloaca.

Enkele onderzoeksresultaten

De eerste kleine karekieten arriveren omstreeks de derde week van april op Oud Naarden. Het valt op dat de eerste weken vogels van 2-4 jaar oud goed vertegenwoordigd zijn en dat vogels die voor het eerst

uit Afrika terugkeren pas later arriveren. De doortrekkers zijn al snel weer weg, terwijl de overblijvers hun territoria alvast betrekken, ondanks het feit dat het jonge riet nog te kort is om te gaan nestelen. Kort na aankomst beginnen de mannetjes te zingen, vooral heel vroeg in de ochtend, enkele uren voor zonsopkomst. Kleine karekieten trekken vooral tijdens de nacht. De mannetjes proberen daarom juist gedurende die tijd luidkeels te zingen om daarmee passerende vrouwtjes naar beneden te krijgen. Voor de meeste mensen is die zang vooral in de zomermaanden wel erg vroeg, waardoor de populatiegrootte vaak wordt onderschat.

Men zou verwachten dat de eerst aangekomen vogels in hoofdzaak mannetjes zijn, maar dat bleek ongeveer gelijk op te lopen. Van de 59 kleine karekieten die vorig jaar voor 15 mei gevangen waren, bleek er 19 man te zijn en 24 vrouw; 16 vogels waren nog niet op geslacht te brengen. In de volgende twee weken bleek 55% man te zijn, 40% vrouw en bij de overige vogels was dit nog niet te zien.

Figuur 1

In 2011 zijn 76 kleine karekieten teruggevangen, die op Oud Naarden geboren waren of daar eerder verbleven. Daarvan was 45 (59%) een jaar oud en de overige 31 twee tot acht jaar (Figuur1).

De piek van de aankomst in het voorjaar is pas eind mei, op het moment dat het jonge riet al behoorlijk is uitgegroeid. Dat laatste is erg belangrijk, omdat de drie of vier rietstengels waaraan het nest wordt bevestigd, weleens met verschillende snelheden kunnen groeien waardoor het open nest scheef zou kunnen komen te hangen met alle gevolgen van dien voor de eieren of jonge vogels. Het nestmateriaal bestaat uit geweven gras en plantenstengels. Net als bij merels in onze tuinen is dat aangevuld met wat modder om het geheel te verstevigen. Het nest van kleine karekieten ligt vrijwel altijd boven open water in tegenstelling tot rietzangers die een drogere bodem prefereren.

Aantallen kleine karekieten op Oud Naarden

Voor het jaar 2011 is geprobeerd om een schatting te maken van het aantal broedparen aan de hand van vogels die op vrijwel dezelfde plaats gevangen worden over een periode van minimaal enkele weken. Daarnaast is er gekeken naar het broedstadium. Dit is te zien aan de buik van de vogel waaruit we kunnen afleiden of een vrouwtje begonnen is met de eileg, begint te broeden, op de eieren zit, jonge vogels in het nest heeft of waarvan de jongen reeds zijn uitgevlogen.

Tot eind juni zijn er zo binnen het CES-gebied 21 broedactieve mannetjes en 19 broedende vrouwtjes geteld. We kunnen dus uitgaan van minimaal 19 broedparen binnen de CES (Constant Effort Site), met daarnaast kleine karekieten die in het aangrenzend gebied broeden. Deze vogels hadden een vast territorium en werden regelmatig in dezelfde netopstelling gevangen.

Het voor de kleine karekiet relevante areaal binnen het CES-gebied is ongeveer 200 x 50 m (1 ha), omdat ze niet broeden in de drogere delen. Daarmee kan het gemiddelde territorium worden berekend op 525 m² per paartje wat neerkomt op een gemiddelde afstand tussen de nesten van 23 m.

Eind mei/begin juni legt het vrouwtje 3-5 eieren. De eerste jongen komen vanaf half juni

uit het ei, maar de meeste jongen worden pas begin juli geboren, wat overeenkomt met piekvangsten aan het eind van die maand. Soms is er een tweede legsel. Dat is vooral zo wanneer er veel luizen en andere insecten in het riet zijn. Tot midden augustus hebben we nog tien vrouwtjes gevangen die kennelijk nog op eieren zaten of nog jonge vogels voerden, wat een indicatie is voor een tweede legsel. Het was echter niet duidelijk of deze vrouwtjes uit ons eigen CES-gebied kwamen, zodat wij ervan uit gaan dat ze afkomstig zijn uit de omringende rietvelden.

Een interessante observatie was dat 45% van de broedvogels hier geboren was, of eerder op Oud Naarden gevangen is. Van de 40 broedvogels betreft dit 18 'eigen' vogels, waarvan 13 mannetjes en vijf vrouwtjes. Een tweede interessante waarneming is dat van de 18 'eigen' vogels er acht twee tot vier jaar oud waren en tien vogels het jaar daarvoor geboren of voor het eerst gevangen waren.

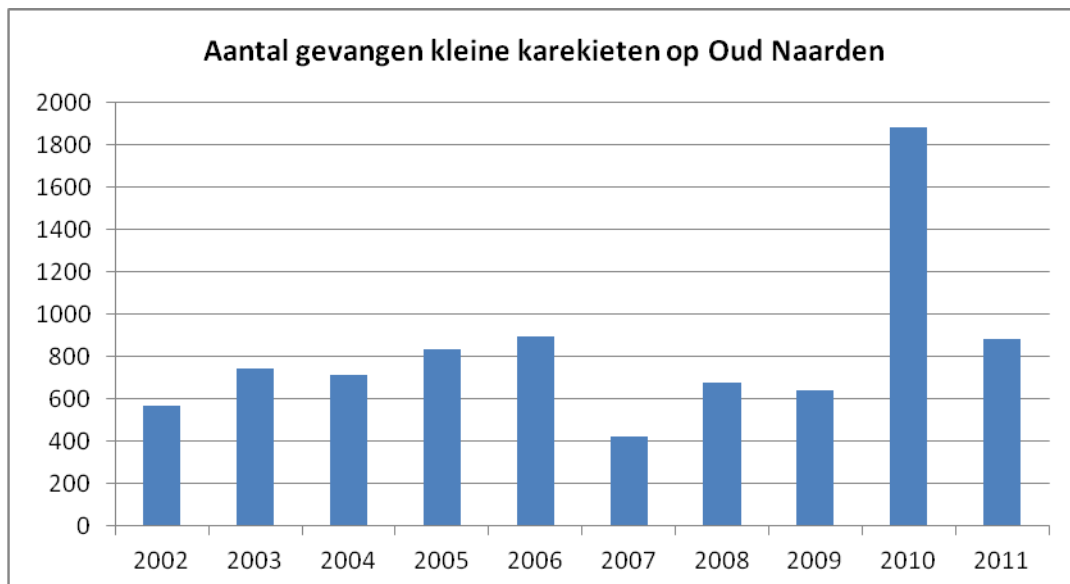
Het is niet helemaal duidelijk wat daarna gebeurt, want tot eind juli zijn er wekelijks nog 5-15 nieuwe volwassen vogels gevangen. Van sommigen was niet te zien of het mannetjes of vrouwtjes waren en zulke vogels zijn dus niet seksueel actief. Van de meeste laatkomers zijn de mannetjes echter wel actief en broeden de vrouwtjes al op eieren of hebben jongen. Het zijn echter telkens weer andere vogels, waarvan we aannemen dat deze 'slechts op bezoek' zijn, op zoek naar voedsel en niet in het CES-gebied broeden. Alleen al in de maand juli betrof dit 22 vreemde mannetjes en 37 vreemde vrouwtjes. Ze broeden waarschijnlijk wel op of in de omgeving van Oud Naarden.

Het aantal jonge vogels dat in het gebied van Oud Naarden het nest verlaat, kan alleen bij benadering geschat worden, omdat niet alleen onze eigen kleine karren, maar ook vele andere jonge karekieten hier te vinden zijn. Als uitgangspunt is de CES-periode gekozen die begin augustus afloopt en daarom vooral 'eigen' vogels' betreft. De meeste jonge vogels van buitenaf komen pas eind juli ons gebied binnen dus is er maar een beperkt overlappend effect. Over de afgelopen acht jaar zijn er binnen de CES-periode 1646 jonge vogels geringd en 1042 adulte vogels gevangen. Oudere vogels zijn beter in staat de netten te vermijden dan jonge, onervaren vogels.

Vanwege dit feit en een aantal andere factoren kun je niet zonder meer stellen dat deze 1646 jonge vogels en 1042 oudere neerkomt op 3,1 uitgevlogen jongen per paartje. Het aantal ligt waarschijnlijk lager en kan dus alleen als indicatie gezien worden. Dit aantal varieert jaarlijks en zo telden wij in 2011 slechts 136 jonge vogels en 138 adulte. Deze indicatie van slechts twee uitgevlogen vogels per paar is waarschijnlijk veroorzaakt door de harde wind tijdens het voorjaar, waarbij nesten uitgewaaid kunnen zijn. Wat opviel was dat in dat jaar de meeste jonge vogels pas vanaf midden augustus gevangen werden, wat aangeeft dat er vermoedelijk veel tweede broedsels waren. Ook voor het jaar 2012 zal het aantal jonge

vogels gering zijn vanwege het vochtige weer met weinig insecten.

Oud Naarden blijkt een belangrijke pleisterplaats te zijn, omdat er veel meer vogels geringd worden dan er ooit zouden kunnen broeden. Veel van die gasten komen uit Flevoland, zoals uit de terugmeldingen van de afgelezen tien jaar hebben wij gemiddeld 825 kleine karekieten per jaar kunnen ringen met aantallen tussen 424 en 1884 exemplaren (Figuur 2). Zo te zien een behoorlijke variatie, wat vooral bepaald wordt door het voedselaanbod. Zo zat het riet in het piekjaar 2010 massaal onder de luizen. De aantallen hadden hoger kunnen liggen wanneer er vaker geringd zou worden, maar dat gebeurt slechts 1 x per week.

Figuur2: Aantal gevangen kleine karekieten in de periode 2002-2011

Naseizoen en overwintering

De meeste volwassen vogels vertrekken halverwege augustus tijdens de nacht. De grote aantallen kleine karekieten die na midden augustus worden aangetroffen, bestaan vrijwel volledig uit jonge vogels die enkele weken volledig uit jonge vogels die enkele weken daarvoor geboren zijn. Op Oud Naarden kunnen de meeste daarvan als doortrekkers beschouwd worden. Jonge vogels zwerven vaak nog even, voordat ze naar hun overwinteringsgebieden gaan. Zulke omzwervingen, ook wel dispersie genoemd, kunnen naar alle kanten uit gaan, waarbij het voorkomt dat bijvoorbeeld in België geboren jonge vogels, eerst enkele weken in Nederland vertoeven, alvorens weer naar het zuiden te gaan. De laatste kleine karekieten verlaten Oud Naarden begin tot midden oktober.

Voordat de vogels wegtrekken is het belangrijk om hun voedselreserves wat op te krikken. In de rietvelden van Noord-Europa bestaat het belangrijkste voedsel uit bladluizen en muggen. Kleine karekieten zijn vooral vroeg in de ochtend actief, misschien doordat in de koele ochtend vliegende insecten nog niet actief zijn en makkelijker te vangen zijn wanneer ze nog op het blad zitten.

Vanuit Oud Naarden trekken de vogels in zuidelijke richting. Veel terugmeldingen komen uit Midden-België, uit het gebied rondom Brussel, waar ook ringers actief zijn. De meest zuidelijke terugmelding van 'onze' kleine karekieten kregen wij uit Spanje en recentelijk nog uit Aquitaine, in Zuidwest

Frankrijk tegen de Spaanse grens, op ruim 1100 km afstand.

Onderweg zijn er nog vele foerageermogelijkheden, die minder worden in Spanje/Portugal, waar de vogels meer afhankelijk worden van vliegende insecten, maar ook van spinnetjes en kleine slakjes. Hier en in Noord-Afrika moeten ze hun buikje vol eten om zo veel mogelijk vetreserves aan te leggen alvorens ze non-stop de westelijke Sahara overvliegen. Totdat ze vanaf eind augustus-begin september Zuid-Europa bereikt hebben is hun vetlaag beperkt. Vogels met een zware vetlaag hebben moeite met opstijgen en zijn dan ook minder behendig in het ontwijken van roofvogels.

Vetreserves worden aangeduid in een schaal van 1-5, de zogenaamde schaal van Busse. De meeste vogels verlaten Oud Naarden met een vetschaal tussen 1 en maximaal 3. Deze vetgraad kan bepaald worden, wanneer men de vogel in de hand heeft en men blaast op de onderbuik. Op die onderbuik zijn maar weinig veertjes en kan men goed zien of de huidkleur rood is met een goed zichtbare donkere darm. Dit is het stadium waarin veel vogels verkeren tijdens de zomer en gedurende de broedperiode, voordat ze zich aan het voorbereiden zijn voor de trek. In dit stadium kunnen ze wel wat vet hebben en dat is dan roze van kleur. Het zogenaamde trekvet wordt later gevormd en is geel van kleur. Vogels al dan niet met roze vet worden ingedeeld in schaal 0 waarbij de luchtzak nog zichtbaar is. Zulke vogels zijn meestal kernegezond en hebben een laag gewicht, waardoor ze makkelijk kunnen manoeuvreren. Bij schaal 1 is de luchtzak niet meer zichtbaar, terwijl bij schaal 2 het gele vet al te zien is. Bij schaal 3 is er nog meer vet, waarbij de darmen niet meer zichtbaar zijn.

De West-Europese kleine karekieten overwinteren waarschijnlijk vooral in het gebied tussen Senegal en Guinee Bissau in een heel divers biotoop. Dit varieert van laag struikgewas in droge delen tot de lange savannegrassen in de binnenlanden. Een belangrijk biotoop zijn de mangrovebossen langs rivieren aan de westkust van Afrika, waar kleine insecten en slakjes volop aanwezig

zijn. In de West-Afrikaanse zoetwatermoerassen en geïrrigeerde rijstvelden zijn kleine karekieten minder te vinden dan bijvoorbeeld de rietzanger. Overigens komen kleine karekieten gedurende de wintermaanden door in het gehele Afrikaanse continent voor. Hoewel er betrekkelijk weinig ringgegevens uit Afrika komen, ziet het er naar uit dat de kleine karren uit Centraal- en Oost-Europa meer naar Oost-Afrika gaan waar de soort eveneens talrijk is.

Van alle jonge vogels overleeft slechts ongeveer een derde het eerste levensjaar. De lange reis en het verblijf in Afrika vergen hun tol en veel vogels komen om door uitputting onderweg, veroorzaakt door water en/of voedselgebrek. De kans voor oudere en dus meer ervaren vogels om de reis van Nederland naar Afrika en terug te overleven ligt op omstreeks 50% en is dus aanzienlijk groter dan die van de jonge vogels. De kleine karekiet die we op 2 augustus 2011 vingen, was voor het eerst op Oud Naarden geringd op 16 augustus 2003, waarmee deze acht jaar oude vogel voor ons een record betekende. De oudst bekende vogels zijn voor zover bekend 12 jaar (Zweden) en 14 jaar (Groot - Britannië) geworden. Dit kunnen we afleiden aan de hand van ringgegevens.

De nieuwjaarskarekiet van 1 januari 2012

Dit jaar hadden wij op nieuwjaarsdag op Oud Naarden een zeer uitzonderlijke vangst namelijk een kleine karekiet die kennelijk een overwinteringspoging deed. Voor zover bekend is dat nooit eerder voorgekomen en was dat ook voor elders in Noord-Europa een unieke ervaring.

Mededeling Vogelringstation Het Gooi nr. 5

Een onvoltooide idylle

Sytze Poelstra

Veel vogelaars in het Gooi zullen het Huizerhoofd kennen, een natuurgebied aan de Gooise kust nabij hotel Newport. Het gebied bestaat grotendeels uit een parkachtig landschap in combinatie met een door hekken afgesloten moerasgebied en wordt omzoomd door rietkragen. Het gebied bevat aan de westkant tevens een restant van de oude Huizer Pier en kent door zijn afwisseling een rijke vogelbevolking, zeker in het voorjaar. Zwartkop, grasmus en tuinfluiter zijn er present, evenals fitis en tjiftjaf, merel en zanglijster, groenling, roodborst en winterkoning. Vanuit de rietkragen zingen rietgors en kleine karekiet en weerklinkt het hinniken van een dodaars of de roep van een waterral en vanuit het geboomte roffelt een grote bonte specht of speurt een koekoek naar onbewaakte nesten.

Van tijd tot tijd vliegen aalscholvers, kraakeenden of visdiefjes over en scheren zwaluwen over het riet of de boomtoppen. Tussen al die vogelstemmen door wordt op 18 april van dit jaar mijn aandacht getrokken door een geluid dat ik niet eerder in het Gooi hoorde en dat ik feitelijk alleen ken van geluidsopnamen. Het duurt dan ook even voordat ik beseft wat ik hoor. Het is een hoog gerekt en op het eind in toonhoogte dalend 'zieeh', diverse malen herhaald. Geen roepende rietgors, al doet het geluid daar aan denken, maar een buidelmees! De vogel zit kennelijk in het afgesloten stukje moerasbos en is vooralsnog lastig te vinden, tot ik een glimp van hem opvang als hij langs komt vliegen. Het is een vogel met het postuur van een pimpelmees, maar met veel zwart aan de kop!

Deze ontdekking leidt vervolgens tot een groot aantal bezoeken aan het gebied, waarbij de indruk ontstaat dat de vogel niet alleen is. Behalve de zang, die klinkt als 'twi-wi-wi' en variaties op de roep zoals 'te-zieeh, te-zieeh', wordt een tweede roepend exemplaar gehoord. Al op 21 april wordt het buidelmeesnest ontdekt, hangend in een grote wilg net buiten het omheinde gebied. Samen met enkele andere vogelaars sta ik ademloos door kijker en telescoop naar het mannetje te kijken, dat ijverig bezig is het nest verder af te bouwen. Bij deze soort neemt het mannetje de bouw van

het grote nest voor zijn rekening. Omdat de opening daarvan nog erg groot is, kun je prima zien hoe hij daarbij te werk gaat. Ongeveer een week later kan de vogel opnieuw uitvoerig worden geobserveerd, nog steeds bezig met de nestbouw. Daartoe plundert hij een lisdodde (rietsigaar); de zaadpluisjes zijn kennelijk uitstekend geschikt als stoffering! Met een snavel vol zaadpluis vliegt hij naar het nest en terwijl hij daar bezig is, hoor ik het vrouwtje roepen vanuit het omheinde gebied. Op 2 mei bespeur ik beide vogels bij het nest, waarbij opvalt dat het vrouwtje wat minder sprekend gekleurd is en een iets kleiner 'masker' heeft. Wat een prachtige vogels zijn dit !

Buidelmeesnest

Foto: Sytze Poelstra

Op 8 mei blijkt het nest nog verder verfraaid te zijn, de vliegopening is daarbij sterk verkleind, zodat de vogel bijna niet meer zichtbaar is als hij in het nest zit. Des te duidelijker is hij te zien als hij aan de buitenkant aan het werk is. Wat een gigantisch kunstwerk voor zo'n kleine vogel !

Een week later echter is er geen sprake meer van activiteit rond het nest en ook mijn verdere

bezoeken gedurende de volgende twee maanden leveren niets op. De vogels worden niet meer gezien; wel een teleurstelling, een broedgeval zou zo mooi geweest zijn

Het nest leek op een veilige plek aangebracht te zijn en begon pas begin juli enige sporen van verval te vertonen.

Wat kan er gebeurd zijn ?

Een artikel in het blad Vogels (zomer 03/2012, bladzijde 30) werpt mogelijk enig licht op deze kwestie; in dit artikel wordt gesteld, dat buidelmezen hun jongen nooit samen groot brengen. Als het nest af is en de eieren gelegd, verdwijnt een der partners om elders voor nieuw nageslacht te zorgen, er op gokkend dat de ander bij het nest blijft en de jongen

verzorgt. De ouder die blijft levert de grootste inspanning en kan dit seizoen niet opnieuw paren. Elke scheidende ouder paart gedurende het broedseizoen van circa vier maanden met vier of vijf nieuwe partners!

Beide ouders blijken voordeel te hebben van deze 'handelwijze', zo wordt aangetoond. Soms gaat het echter mis en verlaten beide ouders het nest nadat de eieren zijn gelegd, zodat er geen nageslacht kan opgroeien (bron : Proceedings of the Royal Society-Biological Sciences). Het lijkt er op dat dit hier het geval is geweest. Inmiddels is het nest door opschietend riet en afhankelijk wilgenblad vrijwel aan het zicht onttrokken en vertoont een wollige baard van lisdoddenpluis...

Vogelherkenningscursus volwassenen (16+)

Dinsdagavond 2 oktober start er weer een vogelherkenningscursus voor volwassenen (16+). Op 6 dinsdagavonden (op 2, 9, 16, 23, 30 oktober en op 6 november) van 20.00 tot 22.15 uur vertellen we u, met gebruik van beamerpresentaties, over vogels die in dit jaargetijde in onze omgeving voorkomen. De cursus wordt gehouden in de Infoschuur van het Goois Natuurreservaat aan de Naarderweg 103A te Hilversum (bij de natuurbrug tussen Hilversum en Bussum).

Naast de 6 theorie-avonden gaan we ook vier keer op excursie om onze opgedane kennis in de praktijk te brengen. De excursies starten 's morgens om 08.00 uur en zijn op zaterdag 13 oktober, zondag 21 oktober, zaterdag 27 oktober en zondag 4 november.

De kosten voor deze cursus zijn:

€ 35,- voor leden van de Vogelwerkgroep

€ 40,- voor niet leden (consumpties inbegrepen tijdens de cursusavonden)

Bergeenden

Foto: Conny Leijdekker

De vogelherkenningscursus is erg populair en vrij snel volgeboekt, we houden daarom een wachtlijst aan. Mensen die niet voor deze cursus in aanmerking komen staan daar automatisch op en worden voor de eerstvolgende cursus uitgenodigd. De Vogelwerkgroep houdt twee vogelherkenningscursussen per jaar, een in het voorjaar en een in het najaar. Mensen die één cursus gevolgd hebben krijgen voorrang bij de eerstvolgende cursus. U krijgt dus altijd de kans om een voor- en een najaarscursus te volgen.

Anmelden bij Conny Leijdekker: cursussen@vwggooi.nl (tel. 035-6936093)

Vogelcursus voor beginners

Gerry (62) en Goos (64) Elfrink volgden dit voorjaar deze cursus. Hoe is het hen bevallen?

Lenny Langerveld

Waarom nu de cursus?

Gerry: “Wij zijn allebei sinds kort gestopt met werken, dus eindelijk hebben we er tijd voor.”

Hadden jullie al langer belangstelling voor vogels?

Gerry: “We hebben twee honden en dus lopen we vaak in het bos. Dan is het: okay, een specht, dat weten we en een merel en een mus ook. Maar dan zien we een roofvogel en tja... dan weten we het niet meer. Dan gaan we hup naar huis en pakken we het boekje erbij. Dat is een oud boek van Reader's Digest, dat hebben we al vanaf het begin van ons huwelijk, kan je nagaan. Maar de vogel die wij gezien hebben, staat nooit in het boekje natuurlijk. We zijn er best wel mee bezig, maar weten er te weinig van. En op een gegeven

moment zeiden we: ‘We zouden eens een cursus moeten doen’. En toen heb ik ons opgegeven.”

Goos: “We hebben het twee keer af moeten zeggen, onder andere omdat ik aan mijn knie werd geopereerd.”

Gerry: “En nu had ik het in mijn agenda geschreven: Vogelwerkgroep. Zodat we wisten dat we even niets moesten plannen, dit voorjaar. En nu is het dus gelukt.”

En, heeft de cursus vruchten afgeworpen?

Gerry: “Deze week waren er drie valken op de hei. En die herkennen we nu dus. Dat had ik voordien echt niet geweten.”

Goos: “Torenvalken.”

Goos: “Van de week zijn we gaan fietsen. Bij het Wasmeer. Verrekijkers meegenomen. En dan vind ik het heerlijk om te kijken. Ik kijk vooral, Gerry is meer op het geluid gericht dan ik. Ik hoor het wel, maar ik vind het heel erg moeilijk om de geluiden uit elkaar te halen. Vooral als ze met z'n allen tegelijkertijd bezig samen zijn. We zullen vogels natuurlijk nooit meer 100% gaan herkennen.”

Wat beviel jullie vooral aan de cursus?

Gerry: “Dat je daar zit en al die dingen die je verteld worden. Zaken die een gewoon iemand niet weet, die je echt van iemand moet horen. Over de kauwen, bijvoorbeeld. Die vliegen altijd met z'n tweeën. Dat wisten we niet. Bij ons in de buurt zitten er genoeg. Nu letten we er op en zien we ze dus inderdaad gezellig twee aan twee in bomen zitten. Als stelletjes. Dat is heel simpel, maar voor ons is het wél leuk om te weten. Je hoeft alleen maar te kijken en je ziet het al. Zulk soort dingen. Dat een buizerd een burgemeestersketting heeft. Nou, dat is toch ook niet zo moeilijk?”

Goos: “Wat ik wel jammer vond; het gaat heel snel. Het gaat achter elkaar door. En er is geen verslag dat je thuis nog eens rustig kunt nakijken. Ik heb er wel om gevraagd, maar dat was er niet. Ik begrijp het ook wel. Bertus heeft bijvoorbeeld die hele presentatie zelf gemaakt en het is eigenlijk ter bescherming

van hemzelf, dat een ander dat niet gaat gebruiken. Ik vond het wel jammer en miste dat wel. Dat zou voor de cursisten veel makkelijker zijn.”

En de excursies?

Gerry: “De excursies vonden wij het allerleukst. Dat je met elkaar bij het Naardermeer staat, dingen uitgelegd krijgt en door de telescopen kan kijken. Iedereen kan van alles vragen, je bent echt niet dommer dan de anderen. Het is leuk met elkaar, je hebt allemaal dezelfde interesse: het leren kijken. Eerst de beweging, dan de kijker. Alle avonden die we gehad hebben heb ik als heel prettig ervaren. De leidinggevendenden weten er allemaal verschrikkelijk veel van. Conny, Bertus, Pieter...., die zijn enthousiast om jou ook enthousiast te maken.”

“Vroeger fietste je ergens langs en dan zei je: er zitten een paar eenden, nu zeg je: ‘Ik ga mijn verrekijker erbij pakken, ik ga eens even kijken wat voor eenden er zitten. En wat voor ganzen dat zijn.’ Nijl ganzen, dat weten we nu. En we weten nu ook dat die in de boom nestelen. We zagen ze vroeger alleen in de weilanden met een hoop herrie en dat was ‘t. Nu weten we meer, en daardoor ga je beter kijken en meer zien.”

Goos: “En je let meer op gedrag. Dit voorjaar zag ik een grote bonte specht. Ik volgde hem, hij ging achter een boom zitten, kwam toen toch weer tevoorschijn en kroop een holletje in. Dat zou ik vroeger niet gezien hebben.”

Coördinator van de Vogelcursus is Conny Leijdekker: cursussen@vwggooi.nl

Wat zien ik ?

Schilderijen van vogels van Bertus van den Brink

Als onderdeel van een alternatieve kunstroute in Huizen waaraan 19 enthousiaste kunstenaars deelnemen, exposeert VWG-lid Bertus van den Brink zijn vele vogelschilderijen en andere werken over de natuur.

In het weekend van 22 en 23 september a.s. van 11.00-17.00 uur stelt hij zijn huis (Klaver 1 te Huizen) open voor belangstellenden. Voor thee en koffie wordt gezorgd.

Start van de kunstroute en een overzicht van de expositie: The Pride, IJselmeerstraat 1 Huizen. Hier zijn ook de routeboekjes te verkrijgen.

Waren er vogels waar je het bestaan niet van af wist?

Goos: “Boompiepers. En boomkruipers en boomklevers. Daar wisten we het bestaan niet vanaf.”

Boompieper

Foto: Paul v.d. Poel

Gerry: “Wat we ook een leuk vogeltje vonden: de sprinkhaanzanger. Vroeger dachten we, als we dat geluid hoorden, dat er een sprinkhaan in de buurt was, nu weten we wel beter. We lopen nu heel anders in het bos. We zijn alerter.”

En nu?

Gerry: “We zijn meteen lid geworden. Omdat we ook veel op vakantie zijn, hebben we nog geen excursies kunnen meemaken, maar volgend jaar gaan we het wat beter plannen allemaal. En we hebben ons al opgegeven voor de najaarscursus van 2013.”

Je hebt van die dagen (1).

Zodra Bert Roelofs zich op de Zuidpier van IJmuiden begeeft, barst de regen spontaan los en ontstaat er vanuit het niets een kolkend dikke mist. Toch lukt het hem, om dwars door het natuurgeweld heen, zo af en toe iets bijzonders te spotten.

Bert Roelofs

Het leven van een vogelaar is soms bijzonder zwaar, dat weet iedereen die regelmatig in het veld te vinden is. Om de een of andere reden lijken de bijzondere dingen vooral of bijna uitsluitend te gebeuren juist nadat je weg bent, of net voordat je arriveerde of - nog erger - terwijl je net even de andere kant op keek. Of het is mooi vogelweer en dan ben je zelf te druk met werk of andere activiteiten en op je vrije dag miezert, mist of stormt het. Plan nooit een vogeltrip op mijn vrije dagen! Behalve kijken naar vogels probeer ik ze ook nog eens te fotograferen. Geloof me, dat brengt niet anders dan pure wanhoop met zich mee. Besteed nooit je dure geld aan een training in het omgaan met frustratie, ga gewoon proberen vogels te fotograferen in Nederland. Mijn kwelgeesten reizen vooral met mij mee als ik op weg ga naar de Zuidpier van IJmuiden. Ik zal u in dit verslag op een paar van die trips meenemen.

Zo vertrok ik op een zaterdag begin maart 2011 met een stralend blauwe hemel vanuit Hilversum. Geloof het of niet, ik was nog geen meter op de pier of het begon te miezeren en het werd akelig schemerig. Absolute troosteloosheid. Te chagrijnig om meteen terug te lopen naar de auto, dus toch maar verder, sjouwend met statief en zware telelens. Er was bijna geen mens te zien en er waren al helemaal geen vogels. Halverwege liep ik langs twee jonge knapen die aan het vissen waren en evenmin veel vrolijkheid uitstraalden. Ook de vissen bleken spontaan geëmigreerd naar blijer oorden. Na elkaar even ondergedompeld te hebben in zwaarmoedigheid, liep ik door tot aan de vuurtoren aan het einde van de pier. Nog steeds geen vogel gezien, laat staan een foto geschoten. Op de pier van IJmuiden geen vogels zien, dat is volgens mij niemand ooit eerder gelukt. Op de terugweg kwam de visserknaap me plotseling enthousiast tegemoet. 'Meneer, meneer, u hebt iets heel moois gemist!', riep hij. Ik verzuchtte spontaan dat dát 'the story of

my life' was. Vrolijk begon hij te vertellen dat hij en zijn maat een paar minuten eerder een 'bosuil' hadden zien langs vliegen, die helaas voor mij wel werd verjaagd door een paar meeuwen en uit het zicht was verdwenen. Geen uil meer te zien dus en zelfs de meeuwen waren in geen velden of wegen meer te vinden. Dat is nou precies wat ik bedoel. Vogelen en fotograferen is een masochistische combinatie, wellicht een nog niet als zodanig herkende vorm van zelfverwonding. Ik feliciteerde ze met de prachtige ervaring (grom) en liep mistroostig verder. Tegen beter weten in wel scherp oplettend of ik de uil wellicht nog zou spotten. Ook had ik zo mijn vraagtekens bij het label 'bosuil', dat aan het beest was mee gegeven. Ik verwachtte eerder een velduil op een pier. Na een minuut of vijf stond mijn hart ineens stil. Vlak voor me vloog plotseling een uil tussen de zware steenblokken vandaan, om een meter of tien verderop te gaan zitten. Twee pluimpjes staken parmantig naar boven.

Ransuil

Alle machtig, vergeef me het profane taalgebruik, een heuse *Asio otus*. De ransuil keek me onverstoord aan en liet zich mooi fotograferen. Soms vloog de uil weer een stukje verder, om dan weer geruime tijd mooi te poseren. Geleidelijk werd het drukker op de pier. Ik slaagde erin alle nietsvermoedende en veelal druk pratende wandelaars met gesis en gebaar tot stilte en stilstand te brengen. Als ik ze wees

waarom ik me in hun ogen ongetwijfeld als een idioot gedroeg - die uil heeft op de pier een pracht van een schutkleur - zag ik bij allemaal de bekjes open vallen als bij een bedelend boerenwaluwjong en de ogen zich van verbazing sperren. Ik heb zo ongetwijfeld vele vrienden voor het leven gemaakt. De foto's die ik in anderhalf uur tijd maakte spreken voor zich. Hoe vaak zie je nou een ransuil vliegend boven de Noordzee?

Een week eerder was ik ook al met redelijk weer vanaf huis op weg gegaan en zowaar, zelfs op het parkeerterrein in IJmuiden scheen de zon nog. Als u de teneur van dit verhaal inmiddels een beetje goed proeft, dan ziet u natuurlijk de gitzwarte en statisch geladen wolken al aan komen drijven. Correct.

Halverwege onderweg naar de pier zag ik plotseling de pier niet meer. Nu heb ik beroerde ogen, maar daar lag het deze keer toch echt niet aan. De boosdoener was een forse zeemist, die razendsnel het strand op dreef. Snapt u wat ik bedoel met die kwelgeesten?

Nog tijdens mijn zwaarmoedige overweging om een poging te gaan doen om lopend Engeland te bereiken, hoorde ik in de mist wat gepiep. Ik herkende het geluid niet, wat op zich niet veel zegt, want ik heb zelfs moeite om het verschil te horen tussen een merel en de kanarie van mijn schoonmoeder. Dat ik het

geluid ook nog niet eerder ergens had gehoord maakte me alert. Het zou toch niet zo zijn dat ik me eindelijk in de nabijheid bevond van sneeuwgorzen? Die worden hier in de winter veelvuldig gezien, behalve natuurlijk door mij, ondanks al talloze pogingen daartoe.

Sneeuwgorz

Dat heb ik weer, zijn ze eindelijk waar ik ook ben en dan zijn ze onzichtbaar door de mist. Luisterend en turend zag ik plotseling vlak voor me beweging. Twee sneeuwgorzen liepen rustig te foerageren. Gelukkig waren ze niet zo dichtbij dat de lens ze niet meer zou kunnen scherp stellen en ondanks de zware mist kon ik ze eindelijk vereeuwigen.

Zoals gezegd: je hebt van die dagen....

(wordt vervolgd)

Wat zien ik ?

Pimpelmees met richtinggevoel

Pimpelmezen broeden doorgaans in een holle boom of nestkast. Een paartje pimpelmezen koos echter een richtingbord van de ANWB als beste plek om het nest in te bouwen en eieren te leggen. De vogels vlogen begin juni 2012 af en aan met voedsel voor de jongen. Bij het verlaten van de holte werd vaak een 'luier' van de jongen meegenomen. Het schouwspel was te zien in Huizen bij de rotonde op de hoek Bestevaer/Zuiderzee.

Bertus van den Brink

Vogels en golfen

Syb ter Kuile

Tien jaar geleden werd de Goyer Golfclub in Eemnes opgericht en van het begin af aan heb ik mij bemoeid met de vogelnestkasten aldaar. We begonnen eenvoudig en deden alles in clubverband. Ik kocht een boek om vogelnesten te kunnen determineren, zodat ik na kon gaan wat er in gebroed had, wanneer wij de nestkasten in het najaar schoonmaakten. Mijn kennis van nesten ging niet verder dan kastjes in mijn eigen tuin, waarvan ik al van wist wat er in had gezeten.

Op een van de eerste ledenvergaderingen van de golfclub vroeg ik iedereen thuis eens te kijken of ze nog ergens nestkasten hadden liggen. Ook vroeg ik bijdragen om nieuwe kasten te kunnen kopen. Deze actie was een groot succes. Het bleek dat velen belangstelling hadden voor onze inspanningen. Golf en vogels in de natuur gaan heel goed samen, al moet er soms wat meer begrip voor worden gewekt. We zijn nu hard aan het werk om het certificaat G.E.O. (Golf Environment Organization) te bemachtigen. Onze golfclub laat zich daarin begeleiden door NL Adviseurs, die advies geven voor duurzaam technisch onderhoud aan golfbanen voor natuur en milieu. We kregen recentelijk iemand van Veldbiologische Werken die de flora en fauna aan het inventariseren is. Tot nu toe zijn er soorten 236 plantensoorten geteld en o.a. 10 verschillende vlinder- en acht sprinkhaansoorten. We moeten nu uiteraard op de golfbaan ecologisch te werk gaan. Dit houdt niet alleen in dat we onschadelijke producten gebruiken, maar ook oog moeten hebben voor het opschonen van de vijvers en het maaien. We hebben veel water en ook een schattig vennetje; voor het behoud daarvan heb ik mij indertijd erg ingespannen.

Er groeien planten in die zeldzaam in zijn in het Gooi en wij hebben daar volgens kenners ook bijzondere libellen. Er komen 14 verschillende soorten libellen voor op het terrein. Dit alles komt natuurlijk ook ten goede aan de vogels.

Door Dick Jonkers, die onze jaarlijkse landelijke vogelteldag begeleidt op het golfterrein, kwam ik indertijd in contact met de

Vogelwerkgroep. Aan hem en andere mensen hebben we ongelooflijk veel te danken. Het enige dat ik nu doe is met plezier toekijken hoe alles voor ons gedaan wordt. Vooral Paul Keuning is vaak op de golfbaan te zien; hij maakt dan op zijn fiets met een ladder op zijn schouder geregeld een ronde, nummert de kastjes, waar we er nu 59 van hebben, repareert alles wat kapot is en plaatst nieuwe kastjes. Paul weet wat er in broedt, telt de eieren en later hoeveel jongen er uitgekomen zijn. Als die het nest verlaten hebben, maakt hij alles grondig schoon en van dit alles stelt hij voor ons jaarlijks een rapport samen. Wanneer er geringd moet worden waarschuwt hij iemand die dat voor ons kan doen. Pascal Gijsen, Harry de Rooij en Ronald Beskers reiken geregeld een helpende hand.

Recentelijk kregen we dankzij Jelle Harder een ijsvogelwal, gecombineerd met een oeverzwaluwgeedeelte, waar Dick Jonkers

zich voor inzette. Er was in de oude wal in het verleden een ijsvogelnest, maar de wal stortte helaas in. De nieuwe is voor de stevigheid opgebouwd uit hout en grasplaggen en met voorgeboorde gaten; het is min of meer een experiment en heeft nog geen bewoners. Volgend jaar zal er hopelijk in gebroed worden.

Ook werd er met hulp van de Vogelwerkgroep nog een stuk talud schoongemaakt om nog meer nestmogelijkheden te creëren. Al met al zijn wij de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken bijzonder erkentelijk en we hopen nog heel lang van hun kennis gebruik te kunnen maken.

Jelle bij het oude nest (foto: Dick Jonkers)

Purperzwaluwen en zwaluwflats

Sinds vijf jaar worden in Nederland zwaluwtillen voor huiszwaluwen aangeboden. Het rendement aan broedparen dat van zo'n til gebruikt wordt is zeer laag. Van de ruim tachtig geplaatste tillen is nog geen tien procent bewoond.

Hoe anders is de situatie aan de overzijde van de Atlantische Oceaan bij daar gebouwde 'woningen' voor purperzwaluwen.

Dick A. Jonkers

Wijdverbreid broeden in Noord-Amerika van Canada tot Mexico purperzwaluwen. De naam is verwarrend, want de mannetjes zijn bijna geheel staalblauw. De vrouwtjes zijn dof, met een roetkleurig voorhoofd, grijze nek en grijsachtige onderzijde. Het zijn grote, vrij luidruchtige zwaluwen die graag kolonieachtig broeden rond menselijke bewoning, net als bij ons de huiszwaluwen. In de oostelijke en centrale staten van de USA neemt het aantal broedparen toe, maar in het midden van het continent is er een afname vastgesteld.

In de staat Illinois in Pike County ligt het stadje Griggsville dat zich afficheert als de hoofdstad van het land voor purperzwaluwen. Minstens een dozijn andere plaatsen beweert hetzelfde over hun staat. Canada claimt dit in de provincie Manitoba voor vier gemeenten. Griggsville suggereert dat hier de victorie begonnen is met het aanbieden van

zwaluwenflats voor purperzwaluwen. Hier was deze soort voor het midden van de vorige eeuw nog bedreigd, maar nam daarna toe na het aanbieden van kunstmatige nestgelegenheden.

Deze plaats ligt in de buurt van de rivieren Illinois en Mississippi en van hieruit kunnen in de benauwde zomermaanden horden insecten de bevolking terroriseren. Gelukkig leven hier ook grote aantallen purperzwaluwen *Progne subis* die er korte metten mee maken. Er worden cijfers genoemd van 2000 insecten die dagelijks door één purperzwaluw geconsumeerd zouden worden. Een dergelijk gegeven spreekt aan en zou een stimulans geweest kunnen zijn voor het aanbieden van zwaluwenflats.

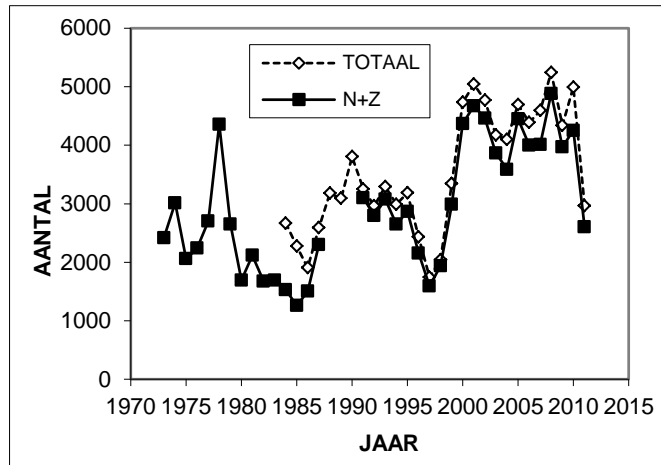
Op bijna elke straathoek lijken palen te staan waaraan een veelvoud is gemonteerd van vogelwoningen. Dichtbij het centrum van de stad, steekt een op vele kilometers afstand zichtbare mast de lucht in. Het is een soort torenflat met 562 'appartementen'. Deze in 1962 gebouwde zwaluwtoren is 23 meter hoog. Hij is indertijd gebouwd door ene J.L. Wade een natuurliefhebber en voormalig antennefabrikant, waarvan zijn bedrijf zich onder de mast bevond. Wade's bedrijf heet nu Nature House Inc. Het biedt een verscheidenheid aan architectonische oplossingen om purperzwaluwen tot nestelen te verleiden. Het oorspronkelijke goed bedoelde initiatief van hulp bieden is nu doorgesloten.

Eigenaren met vogelappartementen kunnen een vlag hijsen wanneer er in wordt gebroed. Het bedrijf bevordert het toerisme in de plaats en zet Griggsville op de kaart. De verkoop van T-shirts en hoeden vieren hoogtij bij de propaganda voor de purperzwaluw. En passant wordt dit alles ook nog naar buiten gebracht als bevorderen van een unieke vorm van ongediertebestrijding, een oplossing voor het hele land.

Het voorkomen van de meerkoet in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

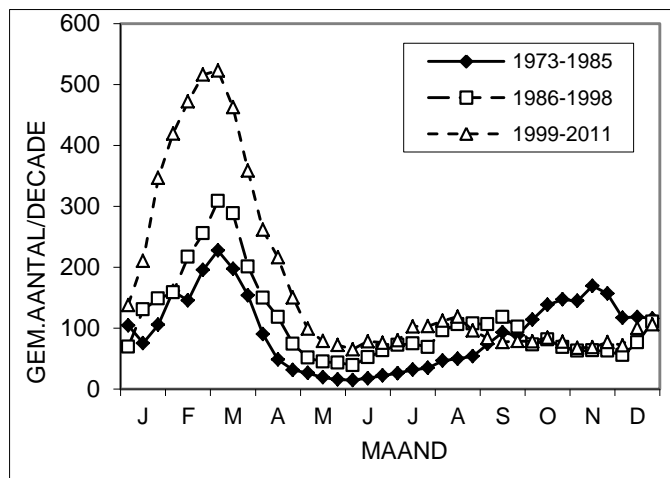
Een soort die we in de Eempolders bijna altijd wel zien is de meerkoet. Wij signaleren meerkoeten op de waaien, in de vaarten en sloten en grazend op de weilanden. Soms nemen we zelfs enorme aantallen waar op het Eemmeer, maar omdat dat buiten het telgebied valt tellen die niet mee. Ook meerkoeten

die in de Eem zwemmen mogen niet meegeteld worden. Figuur 1 geeft aan dat het totale aantal meerkoeten dat wij in een jaar tellen in de loop van de tijd is toegenomen. Deze toename gaat gemiddeld met 4% per jaar, maar de grafiek maakt ook duidelijk dat er flinke schommelingen optreden. De presentie is uiteraard hoog. De meerkoet ontbreekt gemiddeld maar eens in de drie jaar bij een telling.

Figuur 1. Totaal aantal getelde meerkoeten per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen.

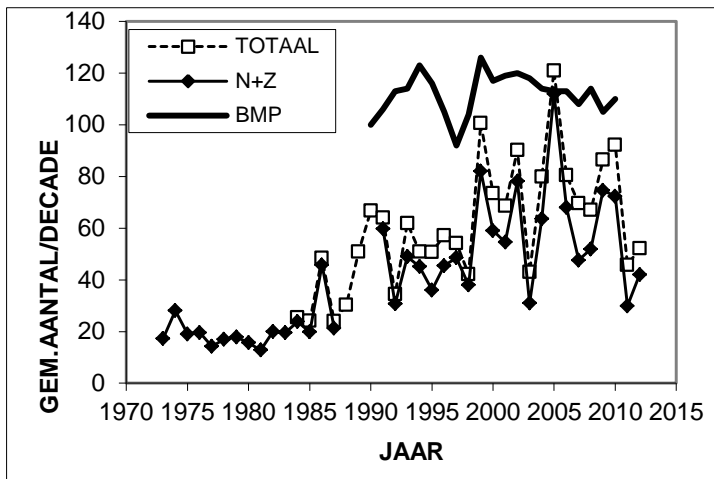
De verdeling over het jaar, in figuur 2, laat zien dat de grootste aantallen meerkoeten gezien worden in begin maart. In het begin van de tellingen was er daarnaast nog een maximum in het late najaar, maar dat verdween rond 1980. Een deel van de Nederlandse meerkoeten trekt in de winter weg; een ander deel blijft in de broedgebieden. Daarnaast komen er grote aantallen meerkoeten uit het noordoosten naar Nederland om te overwinteren.

Figuur 2. Gemiddeld aantal meerkoeten per decade voor drie periodes van dertien jaar.

Figuur 3 geeft de gemiddelde aantallen in mei en juni, wat ongeveer de broedtijd is. Tot 1985 zijn de aantallen ongeveer constant, daarna beginnen ze op te lopen. Dit oplopen gaat gemiddeld met 3% per jaar, maar de variaties zijn zeer groot. Ter vergelijking is in figuur 3 de index van het BMP-project van Sovon gegeven. Landelijk is sinds 1990 geen sprake van stijging. Van eerdere jaren zijn onvoldoende gegevens bekend, maar de indruk is dat er in de jaren voor 1990 een duidelijke stijging van de aantallen optrad. De aantalontwikkeling van de broedvogels in de Eempolders is dus anders dan de landelijke trend. Dit geldt ook voor de dip in de landelijke aantallen rond 1997, die waarschijnlijk samenhangt met de strenge winter in dat jaar en die in onze cijfers uit de broedtijd vrijwel lijkt te ontbreken. De relatief strenge winters van de laatste jaren lijken in de Eempolders wel een effect op de aantallen in de broedtijd te hebben.

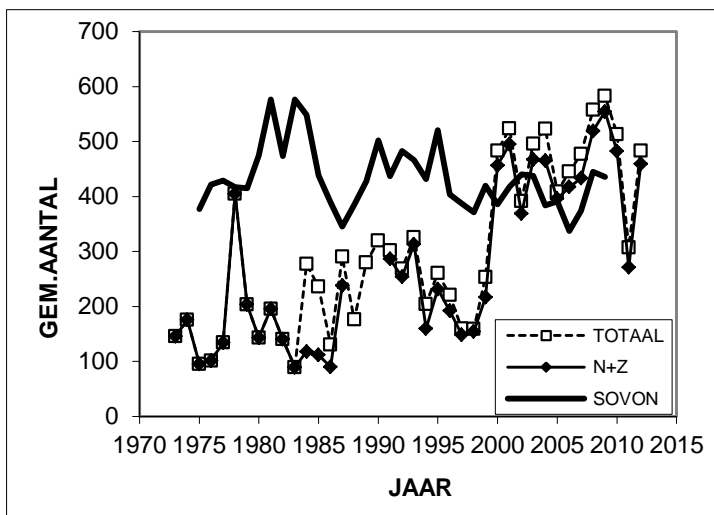
De aantallen in de broedtijd zijn het hoogst in telgebied Noord, maar de dichtheid is verreweg het hoogst in de veel kleinere Oostermeent.

Figuur 3. Gemiddeld aantal getelde meerkoeten in mei t/m juni per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen en de dikke lijn de index van het BMP project van Sovon.

De afwijking van de landelijke trend geldt ook voor de aantallen in februari en maart, zoals gegeven in figuur 3. Hier zien we in de Eempoldertellingen een lichte stijging tot 2000 en dan een plotselinge sterke toename, waarna de aantallen ongeveer constant lijken te

blijven. De landelijke cijfers van de watervogeltellingen geven schommelende, maar langzaam dalende aantallen. Om een goede vergelijking mogelijk te maken zijn deze aantallen in figuur 3 door 200 gedeeld. Ook hier doen de meerkoeten in de Eempolders het dus beter dan gemiddeld. In dit deel van het jaar zijn de aantallen en de dichtheid het hoogst in telgebied Noord. In de Oostermeent is de dichtheid dan juist het kleinste.

Figuur 3. Gemiddeld aantal getelde meerkoeten in februari t/m maart per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen en de dikke lijn de aantallen van de watervogeltellingen van Sovon gedeeld door 200.

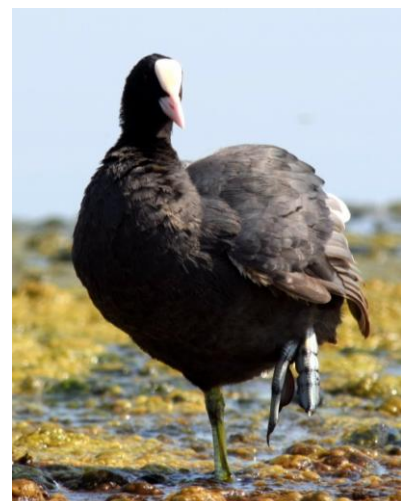
Als we naar de verdeling over het jaar kijken valt op dat die bij ons verschilt van die bij de watervogeltelling. Bij de laatste zijn de hoogste aantallen aanwezig in november of december. In de Eempolders valt het hoogtepunt in maart. Dit verschil is eenvoudig te

verklaren. De watervogeltellingen vinden vooral plaats op de grote wateren, waar de meerkoeten zich voeden met waterplanten. In de loop van de winter raken die waterplanten op en dan schakelen de vogels vaak over op gras. Dat gras groeit uiteraard op het land en dus verdwijnen de meerkoeten uit de telgebieden van de watervogeltelling en verschijnen in de polders waar wij ze gaan tellen. De piek rond maart bestaat dus waarschijnlijk uit overwinterende meerkoeten. Het blijft intrigerend waarom de Eempolders vanaf 2000 ineens veel meer in trek zijn geraakt.

Referenties

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht
 Hustings F., Koffijberg K., van Winden E., van Roomen M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2008 Watervogels in Nederland 2006/2007. SOVON-monitoringsrapport 2008/04, Waterdienstrapport 2008.061. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Meerkoet (foto: Bert Roelofs)

Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep

Publicaties zijn te lenen uit de verenigingsbibliotheek. De medewerkers krijgen gratis een exemplaar.

Resultaten van weidevogelbescherming in 2012.

In het broedseizoen 2012 is het weidevogelbeschermingswerk in het westelijk Eemgebied (Utrecht) de polder Oostermeent (Noord-Holland) uitgevoerd door 36 personen, die 976 hectare hebben belopen. Het aantal meewerkende agrariërs was daar met 38 personen bijna gelijk aan. Door hun gezamenlijke activiteiten zijn 544 nesten van weidevogels beschermd, waardoor 407 legfels uitkwamen. Van twaalf soorten zijn nesten gevonden. Overige soorten waren zomertaling, slobbeend, krakeend, bontbekplevier, gele kwikstaart,

witte kwikstaart, veldleeuwerik en graspieper. De vier talrijkste soorten waren Kievit (323 legfels), grutto (89), tureluur (48) en scholekster (30). Zwarte kraaien predeerden er 72 van wat uitkomt op een percentage van bijna 18%. De verliespercentages door andere oorzaken waren te verwaarlozen, maar een totaal verlies van 21% is toch iets om in de gaten te houden. Vergeleken met 2011 was er bij de volgende soort een achteruitgang in het aantal legfels: Kieviten (-41), scholekster (-10), tureluur (-5). Het aantal slobbeenden bleef gelijk. Vooruitgang was er bij de grutto (+ 14) en krakeend (+3).

Weidevogelbeschermingsgroep Westelijk Eemgebied 2012. Resultaten-Verslag 2012
Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 207. 10 blz.

Mutaties ledenbestand

Nieuwe leden

M.H.E. de Zwart	Torp 15	1785 RN Den Helder	0652553257
P. Sonius	Riet 9	1273 CR Huizen	0644043603
AJ. Huussen	Amsterdamsestraatweg 929	3555 HP Utrecht	0302441446
S. Huussen	Amsterdamsestraatweg 929	3555 HP Utrecht	0302441446
A.F. Vissers	Erfgooiersstraat 508	1222 DK Hilversum	0655701496
H. Schoorlemmer	Zuringlaan 4	3742 EX Baarn	0356839698
H.J.A. de Brouwer	Van Kinsbergenlaan 32	1215 RS Hilversum	0356244323
T. Behnken	De Bazelweg 7	1251 JB Laren	0355383765
M. van Agtmael	Maasstraat 114-2	1078 HN Amsterdam	0206701696
G. Hoogland	Gerbrandyalaan 7	1272 KA Huizen	0610140370
M. Hoogland-Van Zijl	Gerbrandyalaan 7	1272 KA Huizen	0610140370

Adreswijzigingen

Natuur- en Milieufederatie	Hengeveldstraat 29	3572 KH Utrecht	0302567350
C C. Vorst	Laan Van Broekpolder 398	1967 KK Heemskerk	0251832573
R. Kes	Dr. Welfferweg 21	3615 AK Westbroek	0614622617
F.R. Moolenbeek	Erfgooiersstraat 603	1222 av Hilversum	0651541326

Overleden

H. Hardon	Achter De Kerken 169	1391 LG Abcoude	0294283484
W. Geel	Braam 20	1273 CZ Huizen	0653127198

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Paul Keuning

Een persoonlijk gekleurde selectie uit de vogeltijdschriften.

Een duik in de tijdschriften:

Eén, of enkele opvallende artikelen worden wat diepgaander besproken. Ditmaal komt het opvallendste artikel uit Tussen Duin & Dijk, het blad dat gemaakt wordt voor en door vrijwilligers in Noord-Holland met passie voor natuur. Wist u waar de letters POFF voor staan? Het gaat om de Provinciale Organisaties voor Flora en Fauna. Aangesloten organisaties zijn o.a. de Vlinderstichting, vrijwillige Weidevogelbescherming, de Noord-Hollandse zoogdiergroep (NOZOS), de samenwerkende Vogelwerkgroepen N.-H., de KNNV en de stichting Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Ned. (RAVON).

Dit artikel stond, meer toegespitst op het Gooi, eerder in De Korhaan van november 2011.

Gronddepots als broedplaats voor oeverzwaluwen

Uit: **Tussen Duin & Dijk** jrg. 10 (1) 2012 Natuur in Noord-Holland.

Jelle Harder

Waarom zo veel moeite voor de verschillende zwaluwsoorten? Met aparte werkgroepen voor de gierzwaluw, met bungalowparken op een paal voor de huiszwaluw en met voor de boerenzwaluw speciale nestplankjes onder de bruggetjes in de Eempolder, ontfermen we ons bijzonder over deze ranke zwevers. Het aantal artikelen in vogeltijdschriften over zwaluwen is vele malen groter dan over bijvoorbeeld de lijsters. Is onze natuurlijke omgeving al zo dicht gepleisterd dat met name de zwaluwen die steun nodig hebben?

Ook voor de oeverzwaluw, die het liefst zijn jongen uitbroedt in een hoop los zand, maken we speciale voorzieningen: zwaluwwanden van hout of beton met tientallen voorgeboorde gaten. Verder steken we steile wanden af, waarin de oeverzwaluwen hun holen kunnen graven. Voorbeelden uit onze omgeving die me zo te binnen schieten zijn:

1. Groeve Oostermeent, vlakbij de Woensberg,
2. Industrierrein bij de witte toren, A-1 Naarden
3. Zanderij Crailo,
4. de golfclubs Naarderbos en de Goyer Golf.
5. Het Raboes bij de monding van de Eem.

Waarschijnlijk ben ik lang niet volledig met

deze lokale opsomming, Dick Jonkers kan dit lijstje aanvullen.

Jelle Harder volgt in zijn artikel de voorkeur van de oeverzwaluw en heeft daarom grondbedrijven benaderd, waar de hopen los zand toch al klaar liggen.

Oeverzwaluwrand bij golfbaan in Naarden

Foto: Dick Jonkers

Gebleken is dat gronddepots bij Naarden en ook in Almere al eerder bezoek kregen van een grote aantallen oeverzwaluwen. Landschap Noord-Holland heeft in 2009 – op initiatief van Jelle Harder – bedrijven met grote depots benaderd met het verzoek om mee te werken aan voorzieningen voor de oeverzwaluw. In datzelfde jaar 2009 werkten vijf bedrijven hier aan mee, maar door het uitblijven van succes haakten vier bedrijven in 2010 al weer af.

Alleen het bedrijf 'De Vries en van der Wiel' in Den Helder boorde in 2010 gaten in een betonnen keerwand en er werd een grondoprit over een lengte van 15m steil afgegraven. Van beide voorzieningen maakten de kieskeurige oeverwaluwen geen gebruik. Was de één meter hoge betonnen wand niet hoog genoeg? Of was het dijklichaam te ondoordringbaar geworden door de zware belasting van vrachtauto's? Op een andere plek bij dit bedrijf, waar grond verwijderd was, kwamen spontaan 10 tot 20 paar wel tot broeden! En ook in een berg zand op het gronddepot in Julianadorp van hetzelfde bedrijf telde Gerard Smit van de VWG Den Helder in 2011 53 paar oeverwaluwen.

Het verhaal van Jelle illustreert goed dat je als natuurbeschermmer de eeuwige optimist moet blijven. Als na één jaar vier van de vijf bedrijven afhaken, als broedsucces uitblijft, wanneer natuurlijke omstandigheden zoals het weer en predatie tegen zitten, dan moet je niet bij de pakken neer gaan zitten, maar trek je op aan de spontane situaties waar het wel goed ging.

Een paar succesverhalen ter bemoediging. Cito Transport uit Nederhorst den Berg in de

Horstermeer werkte in 2009 mee aan een het creëren van broedgelegenheid voor de oeverwaluw. Een stukje grond uit het depot werd afgestoken, maar niet steil genoeg. Spontaan waren ze in een ander stukje van de zandhoop met maar liefst 43 nestgangen tot broeden gekomen. Het bedrijf vond dit succes zelf ook spannend, want voorjaar 2010 werd een deel van het gronddepot geschikt gemaakt voor de oeverwaluw en in dat seizoen werden er maar liefst 102 nesten geteld! Ook bij het bungalowpark Van de Wetering in Nieuw-Loosdrecht werd met volle medewerking van de beheerder een grondberg ingericht als oeverwaluwwand. Dat leverde in 2011 direct 82 nestgangen op.

De contacten met de gemeenten in het Gooi lopen nog, vaak blijkt er meer tijd en voorlichting nodig om draagvlak te vormen voor jouw doel. In Huizen is in het gronddepot aan de Randweg wel al een wand afgestoken, maar daar wordt nog geen gebruik van gemaakt. Zonder tegenwind kan je niet vliegen, wat dat betreft is er veel overeenkomst tussen Jelle en de vogels waar hij mee begaan is.

Wat stond er nog meer aan interessante artikelen in de vogelbladen?

Dier en Milieu jrg. 87 (2) april. 2012 Vakblad voor handhavers op het gebied van Dier en Milieu RTM-Fryslân 'Roofvogelbeheer in Friesland'. Met voorlichtingscampagnes worden de mensen direct in contact gebracht met roofvogels, daarbij wordt verteld welke belangrijke rol ze spelen in de natuur. Begrip kweken in plaats van afstoten en de concurrent vervolgen, dat is het doel.

Dutch Birding jrg. 34 (1) 2012 Tijdschrift voor Paeleartische vogels. Nu vrijwel alle artikelen in het Engels gepubliceerd worden vraag ik mij wel af wat de zin is van een 'Dutch-' Birding. In dit nummer constateren Y. Lehnardt het al Leeftijdsbepaling bij de Syrische kanarie'. L. Draaijer, R. Slaterus 'Gemengd broedgeval citroenkwikstaart en gele kwikstaart – Zeewolde '11.' R. Winters 'Hybride witbuikrotgans x rotgans'. A. Corso 'Morfologie van de steenpatrijs'. D. Monticelli 'De witstaartkeerringvogel', hoeveel punten levert dat op bij scrabble? K. de Rouck 'Treurtortels in Egypte'.

De Dompheorn jrg. 46 (1) maart 2012 Tijdschrift van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden Naast de weidevogelwerkgroep en de werkgroep nestkasten, is er nu ook een vogelwerkgroep opgericht. Eerst wordt ervaring opgedaan met inventariseren op twee gebiedjes.

Fitis jrg. 48 (1) febr. 2012 VWG Zuid-Kennemerland H. Groot 'Jaarlijsten van de regio Zuid-Kennemerland', liefst 271 vogelsoorten werden waargenomen in 2011. Chr. v. Deursen 'Opmerkelijk gedrag van de IJsvogel', Chris trof op de weg een rechtopstaande ijsvogel in dreighouding, die steeds huppelpasjes maakte. Chr. v. Deursen 'Honder jaar vogels ringen: het einde in zicht? Door loggers met GPS en zenders op vogels waarbij vogels constant te volgen zijn, krijgen we in 3 maanden tijd meer informatie dan in 10 jaar ringonderzoek.

De Grauwe Gans jrg. 28 (1) maart 2012 Vogel- en natuurwacht Zuid-Flevoland T. Kalman 'Tuinvogeltellingen'. T. Eggenhuizen 'Vogels ringen aan de Oostvaarderdijk in 2011', krenten uit de pap: 4 sperwers, 2 witgatjes, 11 ijsvogels, maar liefst 38 sprinkhaanzangers en 23 snorren.

Meerkoet (1) 2012 Natuurvereniging Wierhaven W. Tijsen 'Hinkiepinkie, om tureluurs van te worden', over een manke tureluur. B. Woets 'Telpost afsluitdijk: veel roofvogels, waaronder smelleken en kiekendief. Verder kraanvogels en zwarte ooievaar en zowaar een steppekiekendief. **Mens en Natuur** jrg. 63 (1) Lente 2012 Blad van het IVN R. Nijland 'De nieuwe wet natuur moet nog flink door de mangel', risico's van de

omstreden nieuwe Wet Natuur.

Natuur Nabij jrg. 40 (1) Lente 2012 IVN Eemland
Uit het jaarverslag: De Vogelwerkgroep heeft de Soester polder geïnventariseerd, dat leverde 98 soorten op. Over de zwaluwen valt te melden dat er geen gierzwaluwkasten bezet waren, dat er geen gangen geteld zijn van de oeverzwaluw, er is geen belangstelling voor de huiszwaluwentil; wel 138 gewone nesten en de boerenzwaluwen bezetten 174 nesten, waarvan 2 kunstnesten. Voor wat betreft de roofvogels was het een raar jaar met veel mislukte nesten. De uilengroep ringde 12 kerkuilen, 4 steenuilen, 2 bosuilen en 1 ransuil. Verder werkt de weidevogelgroep goed samen met 41 boeren en werden bijna 200 nesten beschermd.

Tussen Duin & Dijk jrg. 10 (1) 2012 Provinciale Organisaties Flora en Fauna in N-H K.
Camphuysen 'Zilvermeeuwen op strandhoofden langs duin en dijk'. P. Zomerdijk 'Vogels ringen bij het Robbenoordbos', van Bert Winters, ringer bij Wieringen, lees je normaal alleen tabellen met vogelsoorten en getallen in de 'Meerkoet'. Leuk om nu te lezen over de drijfveren van deze vogelvanger, die per jaar rond de 4000 vogels ringt.

Sovon nieuws jrg. 25 (1) maart 2012 25^e jaargang!
F. Hustings 'Winter met twee gezichten', veel vogels hebben zich in de luren laten leggen door de zachte start van de winter. Dat moesten ze later wel bezuren. W. van Maanen 'Hoe reageren IJsvogel en Winterkoning op winterweer? Kende u het woord deeltrekker al? De winterkoning doet hieraan en daardoor redt hij zijn vege lijf. Omdat de IJsvogel hier niets van wil weten, zijn de gevolgen van een strenge winter tot tien jaar nadien merkbaar.

Vanellus jrg. 65 (2) 2012 april 2012 J. Langenbach 'Commissie broedzorg', minder natuurlijke

broedgelegenheid voor de gierzwaluw? Het antwoord is een makkelijk zelf te bouwen gierzwaluwkast.

Het Vogeljaar jrg. 60 (1) febr. 2012 Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming. H. van Grouw 'Het fenomeen witte veren in kraaiachtigen'. H. vd Kooij 'Purperreiger in 2009 en 2010'.

Vogelnieuws jrg. 25 (2) 2012 Vakblad voor vogelbeschermers. 13 pagina's over weidevogelbescherming. We weten heel goed hoe we weidevogels kunnen behouden, maar er zijn heel wat hordes te nemen voordat weten en doen bij elkaar komen. Het uitblijven van duurzaam succes in de weidevogelbescherming verleidt tot de vraag 'Is het geen tijd om te stoppen met onderzoek en te beginnen met grootschalig toepassen van alle verworven kennis?'

Vrienden van 't Gooi jrg. 17 (1) 2012 Carla van Lingen 'Een tuinreservaat is een statement', tegen de onderhoudsarme marmeren vloerbedekking over de plekken waar voorheen nog struikjes en planten stonden. Luisteraars van 'Vroege Vogels' weten waar we het over hebben. In maart 2011 gestart, heeft dit idee nu al 16.000 navolgers.

Vrienden van 't Gooi jrg. 17 (3) 2012 Bestuur Vrienden van het Gooi 'De nieuwe contouren van het natuurbeleid: Van landelijk naar provinciaal! Hoe kan het groene en natuurlijke karakter van het Gooi de komende jaren –laat staan tot in lengte van jaren– behouden blijven?'

Onze Waard jrg. 43 (1) voorjaar 2012 Natuur- en Vogelwacht "De Alblasserwaard". Behalve een uitleg over hoe waarnemingen.nl werkt, weinig nieuws.

De hier besproken tijdschriften zijn er voor alle leden van onze vogelwerkgroep. Nieuwsgierig geworden naar een van de zeer beknopt samengevatte artikelen? Neem op een lezingavond even contact op met een van de bestuursleden, of met Paul Keuning 06-128415448

Wat zien (hoor) ik?

Pestvogels in juli?

In mijn kleine achtertuin zat ik te genieten van een groepje huismussen, zo'n 15 stuks. De huismussen waren druk aan het fourageren op de broodkruimels die ik had gestrooid. Enkele jonge huismussen werden gevoerd, een leuk gezicht. Bij onraad versholen de mussen zich tussen de begroeiing van de schutting, blijkbaar ook bij de burens. Want tot mijn grote verbazing hoorde ik de burens tegen elkaar zeggen 'dat die pestvogels er weer waren'!

Ik schoot overeind: pestvogels? In juli? Maar ja, het bleek dus dat wij dezelfde vogelsoort observeerden.

Loes van der Poel.

Programma

De lezingen worden gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263, 1215 JV Hilversum

De contactavonden vinden plaats in Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping).

Aan de excursies kan worden deelgenomen door alle leden, zonder aanmelding vooraf.

2012

Zaterdag 15 september: Dag auto-excursie Lauwersmeer o.l.v. Poul Hulzink en Erik Hans van Stigt Thans. Vertrek om 6.30 uur vanaf NS-station Bussum Zuid (zijde Bastion Hotel).

Woensdag 26 september: 19.30 uur. **Contactavond Avifauna overleg**
Serviceflat **Westerheem**, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping).
De onderzoekscoördinatoren bespreken de voortgang en de plannen voor het komende jaar.
Geïnteresseerden zijn van harte welkom.

Donderdag 27 september: 20.00 uur. **Lezing 'Wie is dat toch met die telescoop?' door Rob van Hattem**

Een lezing over de kick van het vogels kijken. Rob van Hattem schreef een boek met 20 portretten van ervaren vogelaars. Hij is ook een boeiend spreker. Ervaren vogelaars zullen zich herkennen in de filosofische en psychologische typering van de vogelaar. Voor beginners en niet-vogelaars gaat een wereld open. Zie ook de aankondiging van zijn boek in het aprilnummer van De Korhaan (pagina 89).

Vrijdag 28 t/m zondag 30 september 2012: Najaarsweekend Texel.

Zie voor meer informatie De Korhaan van juli.

Woensdag 10 oktober: 20.00 uur. **Contactavond "Wat is het geheim van een tuin vol vogels"**
Serviceflat **Westerheem**, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping).
Wie rekening houdt met de behoeftes van vogels aan voedsel, veiligheid en nestgelegenheid ziet de tuin veranderen in een waar vogelparadijs. Gejo de Graauw is tuinvogelconsulent van Vogelbescherming Nederland. Hij zal laten zien hoe de tuin vogelvriendelijk kan worden ingericht en zal vragen beantwoorden en adviezen geven. Wij zijn ook benieuwd naar de ervaringen van onze leden. Voor deze avond zijn ook de leden van het IVN uitgenodigd.

Zaterdag 13 oktober: 8.00 uur. **Wandelexcursie Zanddijk en oeverzone Gooimeer** nabij Naarden o.l.v. Dick Jonkers, Peter Jansen en Huub Casander. Vertrek vanaf parkeerterrein Speelpark Oud-Valkeveen, Oud Huizerweg 2, 1411 GZ Naarden.

Donderdag 25 oktober: 20.00 uur. **Lezingenavond. De mooiste fotoverslagen van de buitenlandreizen van de VWG**

Tijdens de buitenlandreizen van de VWG in de afgelopen jaren zijn niet alleen heel veel vogels gezien, maar ook gefotografeerd. Verschillende leden van de VWG zullen tijdens deze avond fotopresentaties geven van de reizen naar o.a. Lesbos, Bulgarije, Elbe, Istanboel en Lac du Der. De avond wordt georganiseerd door Bertus van den Brink. Aan het programma wordt nog gewerkt. Het wordt een prachtige, afwisselende en gezellige avond.

Zaterdag 3 november: 9.00 uur **Wandeling Laarzenpad Naardermeer** o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek aan het einde van de Verlengde Fortlaan te Naarden.

Woensdag 14 november (1): 20.00 uur. **Contactavond over de broedvogelinventarisaties in Westerheem**, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping).

Op deze avond worden de resultaten en ervaringen gepresenteerd van de in het voorjaar gehouden broedvogelinventarisaties. Een must voor de vele deelnemers aan de inventarisaties. Interessant voor wie meer over wil weten over het inventariseren of overweegt om volgend jaar ook mee te doen.

Woensdag 14 november: (2) 20.00 uur. **Reünie Bulgarije-gangers.**

LET OP: Info-schuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (100 m van Natuurbrug).

De Commissie Buitenland organiseert de traditionele reünie van de vogelreis die in 2012 naar Varna in Bulgarije ging. Tijdens deze avond wordt de dvd met de meeste bijzondere foto's van deze reis getoond, samengesteld door de Werkgroep Fotografie. Iedere deelnemer ontvangt de dvd, het verslag en de lijst van waargenomen vogels. Tot slot wordt de bestemming voor 2013 bekendgemaakt.

Deelnemers, komt allen! Andere belangstellenden zijn natuurlijk ook welkom.

Donderdag 22 november: 20.00 uur. **Algemene Ledenvergadering en na de pauze verschillende korte presentaties door leden van onze vereniging.** Het programma wordt nog bekend gemaakt.

Zondag 25 november: Auto- en wandelexcursie Oostvaardersplassen o.l.v. Antje van Slooten, Adri Vermeule en Huub Casander. Vertrek 9.00 uur vanaf NS-Station Bussum Zuid (zijde Bastion Hotel). Oostvaardersplassen, altijd spannend; hoe is het weer; hoe zijn de wegen; liggen de plassen open of wordt er geschaatst; mogen we er wel of niet wandelen? Toch valt er altijd veel te beleven, veel overwinterende eenden, ganzen, wulpen, ruigpootbuizerd, maar ook kans op een goudhaantje, kleine bonte specht en met een beetje geluk de zeearend.

Zaterdag 8 december: ochtendwandelexcursie Spiegelplas o.l.v. Peter Jansen.

We vertrekken om 8.00 uur vanaf station Bussum Zuid. We zijn om ongeveer 13.00 terug. Het is een fikse wandeling van zo'n 10 km rond de Spiegelplas bij Nederhorst den Berg.

2013

Dinsdag 1 januari: Ochtendwandexcursie Tafelbergheide en IJzeren veld o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 11 u vanaf parkeerterrein bij restaurant De Goede Gooier te Huizen.

Zondag 13 januari: Ochtendwandeling Loenderveenseplas o.l.v. Piet Spoorenberg en Antje van Slooten.

Zaterdag 26 januari: Dag auto-excursie naar Zeeland o.l.v. Arnold Top

Zondag 10 februari: Dag auto- en verrassingsexcursie, ergens in Nederland waar iets bijzonders is waargenomen o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen

Zondag 24 februari: Wandelexcursie Eempolder o.l.v. Bertus van den Brink en Peter Jansen.

Zaterdag 9 maart: Ochtend-wandelexcursie Tienhovens kanaal en bezoek eendenkooi o.l.v. Dick Jonkers en Bertus van den Brink

Zaterdag 23 maart: Ochtend wandelexcursie heidegebied De Stulp in Lage Vuursche o.l.v. Arnold Top en Piet Spoorenberg

Maandag 2e Paasdag 1 april: Ochtendwandeling Corversbos o.l.v. Wouter Rohde, Michel Vlaanderen en Peter Jansen. Vertrek 6.00 uur.

Zaterdag 6 april: Dag auto-excursie naar het eiland Tiengemeten in het Haringvliet o.l.v. Dick Jonkers en Antje van Slooten

Zondag 21 april: Ochtendwandelexcursie Laarzenpad Bovenmeent Naardermeer o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 5.30 u.

Vrijdag 3 mei tot en met zondag 5 mei: Voorjaarsweekend Zuid-Limburg

Zaterdag 11 mei: Ochtendwandeling Zouweboezem bij Meerkerk o.l.v. Antje van Slooten en Bertus van den Brink

Zaterdag 25 mei: Dag auto-excursie vogeleiland Texel o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen

Zaterdag 8 juni: Dag auto-excursie Fochteloërveen en Diependal in Drenthe o.l.v. Frank van der Weijer en Erik Hans van Stigt Thans.

Zaterdag 22 juni: Dag auto-excursie Bargerveen o.l.v. Dick Jonkers en Erik Hans van Stigt Thans

Voorwaarden deelname excursies

Excursies

De in het programma aangekondigde excursies zijn, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld voor leden en huisgenootleden van de Vogelwerkgroep. Aanmelding vooraf is niet nodig, tenzij dit expliciet is aangegeven. Het meenemen van introducés ter kennismaking met de activiteiten van de Vogelwerkgroep is alleen toegestaan nadat de coördinator van de subgroep excursies hiervoor toestemming heeft gegeven. U wordt dringend verzocht geen kleine kinderen en geen honden mee te nemen.

Een excursie binnen ons werkgebied vertrekt vanaf de plaats c.q. het natuurgebied waar deze wordt gehouden. De juiste plaats staat in het programma vermeld.

Bij excursies buiten ons werkgebied wordt vertrokken vanaf NS-station Bussum Zuid (aan de zijde van het Bastion Hotel) tenzij anders vermeld. Er wordt gestreefd naar het gebruik van zo min mogelijk auto's. Leden die niet over een auto beschikken kunnen vanaf dit verzamelpunt meerijden. Het is gebruikelijk dat de autokosten met de eigenaar/berijder worden verrekend. Van deelnemers aan de excursie wordt verwacht dat zij vóór de aangegeven tijd aanwezig te zijn, zodat op tijd vertrokken kan worden.

In principe gaan excursies altijd door. In sporadische gevallen (bijvoorbeeld als gevolg van extreme weersomstandigheden) vervalt een excursie of wordt deze doorgeschoven naar een andere datum. Wijzigingen op korte termijn worden (tot een dag voor de excursie) in het programma op onze website www.vwggooi.nl vermeld. Het programma op de website is leidend ten opzichte het programma in De Korhaan.

Weekends en excursies waarvoor betaald moet worden.

Indien betaald moet worden voor een excursie of voor een excursieweekend dienen de deelnamekosten altijd volledig te worden betaald. Bij de aankondiging wordt een datum genoemd waarvoor betaling dient te hebben plaatsgevonden. Deze deadline voor betaling is ongeveer tussen 6 en 8 weken voor het betreffende weekend of excursie. De volgende annuleringsregeling is van toepassing. Bij afmelding tot 4 weken voor het begin van een weekend of excursie waarvoor betaald moet worden, wordt 75% terugbetaald, bij 3 weken 50% en bij 2 weken 25% en bij 1 week 0%.

Bevlogen

Ik weet niet zeker of het zwanen waren,
een najaarsnacht dat hun vleugelslag
in duizendvoud over het huis heen lag,
om pas tegen het daglicht te bedaren.

Die hele dag liep ik als uitverkoren,
of ik door engelen was aangeraakt.
Maar hoeveel lege nachten zijn doorwaakt
waarin sindsdien geen wiekslag viel te horen?

Nu moet ik mij weer met de zon verzoenen
en, nooit meer zo bevlogen, wennen aan
het wassen en het slinken van de maan,
het komen en het gaan van de seizoenen.

Jean Pierre Rawie

Uit: 'Onmogelijk geluk' (Bert Bakker, A'dam 1992)

De favoriete vogelplek van Rien Rense

Lenny Langerveld

Waar?

De straat waarin we wonen, de Elzenlaan in Hilversum.

Waarom?

Zoals te verwachten is, loop ik vaak door de straat en er is altijd wat te zien of te horen. Er staan grote elzenbomen en daar komen veel vogels op af.

's Winters zijn er voortdurend groepen sijsjes in de weer die al kwetterend de bomen langs gaan. Er zijn altijd groenlingen te horen en vaak ook te zien. Regelmatig zit er een bonte specht voor de deur. De klap op de vuurpijl zijn de ransuilen. Al jaren is er een roestplaats van ransuilen in onze buurt, dat wil zeggen hier of in de Hazelaarlaan. De ransuilen zitten in de elzen tot het blad valt. Vogelpoep en braakballen wijzen de weg, met enig zoeken zijn ze dan te zien. Daarna verhuizen ze naar coniferen en zijn ze nauwelijks nog terug te vinden. We zien ze soms wegvliegen in de schemering.

Deze zomer hebben de ransuilen hier in de straat gebroed. Toen ik terugkwam van vakantie waren de jongen 's avonds de bezienswaardigheid van de buurt. Ze zaten luid roepend op de randen van de daken te wachten

op de aanvoer van voedsel. Tot ons plezier heeft dat enkele weken geduurd.

Minder 'leuk' is het dat er ook een havik in de straat komt. Wij laten onze krielkippen regelmatig loslopen. Laatst maakten ze een enorm kabaal. Er zat een havik op de vuilniscontainer, die had duidelijk trek in kip. We letten nu weer beter op, een paar jaar geleden zijn onze vorige kippen al opgegeten door een vos. Dat is wel genoeg.

Wanneer?

Als ik van huis vertrek of thuiskom let ik meestal wel even op. Echt wandelen en kijken is meestal 's avonds voor of na het eten.

Hoe vaak?

Een paar keer per week wandelen we door de straat naar de Hoorneboeg en letten dan automatisch op wat er te zien en te horen valt.

Alleen of samen?

Meestal wandel ik samen met Nel. De uilen

bekijken we vaak samen met anderen. Er wonen veel VWG-ers in de straat en al snel staan we met een groepje de bomen af te speuren naar de uilen.

Kor Haan

WAT IS DE ALGARVE
TOCH FANTASTISCH!
IK BEN NET OP MIJN
KOP GESCHETEN
DOOR EEN BLAUWE
EKSTER!

WEER EEN NIEUWE
SOORT OP MIJN
VOGELS-DIE-OOIT-
OP-JE-KOP-GESCHE-
TEN-HEBBEN-LIJST!

ALS WE WEER
THUIS ZIJN, STUUR
IK JE NAAR DE
PSYCHIATER!

Ronald Sinoo 2012